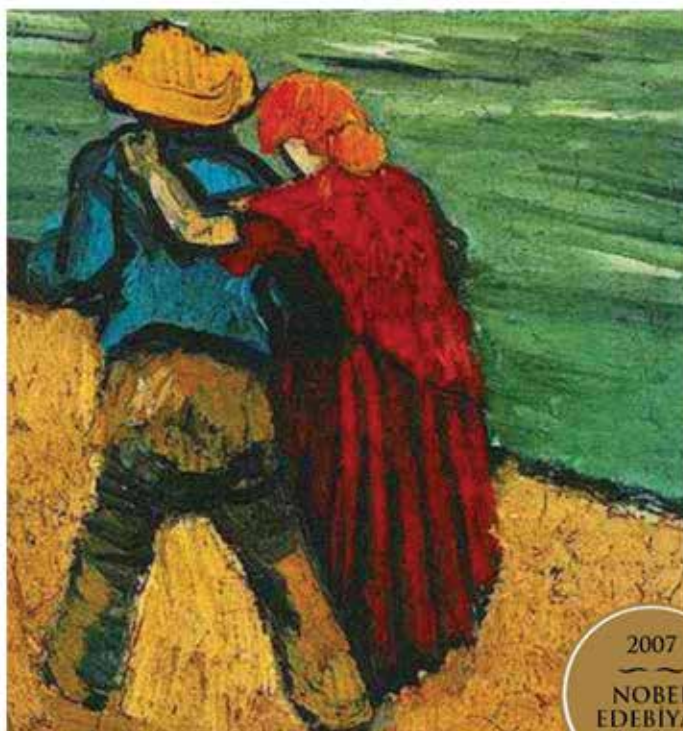

DORIS LESSING

TÜRKÜ SÖYLÜYOR
OTLAR

ROMAN

2007
—
NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

Çeviri: SEÇKİN SELVİ

♥
CAN

4.
BASKI

DORIS LESSING
TÜRKÜ SÖYLÜYOR
OTLAR

The Grass is Singing, Doris Lessing

© 1950, Doris Lessing

© 2004, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Jonathan Clowes Ltd. ve Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2004

4. basım: Ocak 2017, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Act creative

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-1789-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750717895

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

DORIS LESSING
TÜRKÜ SÖYLÜYOR
OTLAR

ROMAN

2007 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İngilizce aslından çeviren

Seçkin Selvi

Doris Lessing'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Altın Defter, 1990

Gene Aşk, 1997

Mara ile Dann, 2001

Alfred ile Emily, 2009

Hayatta Kalma Güncesi, 2010

On Dokuz Numaralı Oda, 2015

DORIS LESSING, 1919'da, babasının İngiliz subayı olarak İran'da görev yaptığı sırada Kirmanşah'ta doğdu. 1949'da İngiltere'ye yerleşti. Yayımlanan ilk kitabı *Türkü Söylüyor Otlar*, Rodezya'yı anlatıyordu. Başyapıtlarından sayılan ve en çok okunan romanı olan *Altın Defter*'de, yaşadığı çağla uzlaşmaya çalışan bir kadın yazarı konu aldı. *Şiddetin Çocukları* adlı yarı özyaşamöyküsel roman dizisi yayımlandı. *Hayatta Kalma Güncesi*, bir fantezi niteliğindedir. Lessing, aralarında *Evlenmeyen Adamın Hikâyesi*'nin de bulunduğu birkaç öykü kitabı yayımladı. *Argos'taki Kanopus Arşivleri* adlı beş romanlık dizisiyle bilimkurgu türüne yöneldi. *İyi Bir Komşunun Günlüğü* ve *Yaşlılar Yapabilselerdi* adlı romanlarında, tanınmamış yazarların sorunlarını gözler önüne sermek için Jane Somers takma adını kullandı. 1985'te, Londra'daki bir grup devrimciyi anlattığı *Terörist* yayımlandı. Bunu bir dehşet öyküsü olan *Beşinci Çocuk* izledi. Özyaşamöyküsünün özellikle ilk cildi *Derimin Altında* büyük övgüyle karşılandı. Son romanı *Yarık*, 2007'de yayımlandı ve aynı yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2013'te Londra'da öldü.

SEÇKİN SELVİ, Üsküdar Amerikan Koleji'ni bitirdi. Öğrenimini Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde sürdürdü. *Tiyatro 70* ve *Edebiyat 81* dergilerini çıkardı. *Günaydın* ve *Sabah* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. *Milliyet Sanat* dergisinde tiyatro eleştirileri yazıyor. Asaf Çiyiltepe Ödülü, Aydın Üstüntaş ve Çevirmenler Derneği Onur Ödülü alan Selvi, 1957'den başlayarak tiyatro, felsefe, edebiyat dallarında 150'den fazla yazıt çevirdi.

Büyük sevgi ve hayranlık duyduğum
Güney Rodezyalı
Mrs. GLADYS MAASDORP'a

Dağlar arasındaki bu köhne çukurda
Soluk ay ışığında, türkü söylüyor otlar
Çökmüş mezarlar üstünde, kilise çevresinde
O boş kilise, yalnızca rüzgârın barınağı.
Ne cam ne çerçeve, kapısı çarpıp duran,
Kimseye zarar gelmez kuru kemiklerden
Sadece bir horoz tünemiş çatının direğine
Üürü üüü, üürü üüü
Bir şimşek çakışında. Sonra çisentili bir bora
Yağmur getiren

Ganj'in suları azalmıştı, pörsük yapraklar
Yağmur bekliyordu. Kara bulutlar yığılırken
Uzakta, çok uzakta, Himalayalarda
Cengel eğilmiş, kamburlaşmıştı sessizce.
Derken gök gürültüsü konuştu.

T.S. Eliot'un *Çorak Ülke*¹ adlı şiirinden;
yazara ve Faber&Faber'e
şükranlarımla.

Bir uygarlığın zaaflarıyla ilgili en doğru yargıya,
başarısızlıklarına ve uyumsuzluklarına
bakarak varılabilir.

Adı bilinmeyen bir yazar

1

GİZEMLİ CİNAYET Özel Muhabir bildiriyor

Ngesi'de çiftlik sahibi Richard Turner'ın eşi Mary Turner, dün sabah evlerinin verandasında öldürülmüş olarak bulundu. Tutuklanan yerli uşak suçunu itiraf etti. Cinayet nedeni öğrenilemedi.

Uşağın değerli eşya ve mücevher aradığı sanılıyor.

Gazete ayrıntılı bilgi vermiyordu. Ülkenin her yanındaki insanlar haberin çarpıcı başlığını görünce bakmış ve sanki bir inancın doğrulanmasından, sanki olması beklenen bir şeyin olmasından kaynaklanan bir tür tatmin duygusuyla karışık öfke duymuş olmalıydılar. Yerliler hırsızlık yapınca, cinayet işleyince,ırza geçince, beyazlar hep bu duyguyu hissederler.

Sonra gazetenin sayfasını çevirip başka bir habere baktılar.

Ama Turnerları, göz aşinalığıyla ya da onca yıldır onların dedikodusunu yaptıkları için tanıyan “bölge” halkı, gazetenin sayfasını öyle çabucak çevirmedi. Çoğu o haberi kesip eski mektupların yanına ya da bir kitabın arasına koyup bir kehanet yahut bir uyarı gibi saklaya-

cak, zamanla sararan kâğıda ifadesiz, sırlarını ele vermeyen yüzlerle bakacaklardı. Çünkü onlar cinayeti tartışmadılar, işin en olağandışı yanı da buydu. Gerçekleri açıklayabilecek durumda olan üç kişi ağızlarını açmadığı halde, herkes sanki bilinmesi gereken her şeyi bildiren bir altıncı hisse sahipmiş gibiydi. Cinayet lafı hiç ağza alınmıyordu. Biri, “Kötü bir iş,” diyor ve çevresindekilerin suratları hemen o çekingen ve tetikte ifadeye bürünüveriyordu. “Çok kötü bir iş,” diye cevap veriyorlardı ve o kadarla kalıyordu. Turner olayının dedikodusu yapılarak gereksiz yere dile düşürülmemesi için sessiz bir anlaşma var gibiydi. Ne var ki, orası bir tarım bölgesiydi ve birbirinden uzak çiftliklerde yaşayan beyazlar çok seyrek buluşabildikleri için kendi cinslerinden olanlarla bir araya gelmeye, haftalarca kendi yüzlerinden ve siyah uşaklarının suratlarından başka bir şey görmeyecekleri çiftliklerine dönmeden önce bir saat olsun hep bir ağızdan konuşmaya, tartışmaya, dedikoduya hasrettiler. Normalde, o cinayet aylarca konuşulur, insanlar konuşacak bir şey buldukları için şükrederlerdi.

O yöreden olmayan birisi, enerjik Charlie Slatter’ın bölgedeki çiftlikleri tek tek dolaşıp insanlara çenelerini tutmalarını söylediğini sanabilirdi, oysa böyle bir şey yapmak onun aklına hiç gelmemişti. Slatter’ın (hem de hiç yanlış yapmadan) attığı adımlar içgüdüsel olarak ve bilinçli bir planlama olmaksızın atılmıştı. Olayla ilgili en ilginç şey, bu sessiz, bilinçsiz anlaşmaydı. Görünüşe bakılırsa, herkes bir tür telepatiyle iletişim kuran bir kuş sürüsündeymiş gibi davranıyordu.

Cinayet onları ön plana çıkarmadan çok önce, insanlar, Turnerlardan uygunsuz, kanun kaçağı, gönüllü sürgün kişiler için kullandıkları o katı, umursamaz tonda söz ederlerdi. Komşularından onlarla tanışan, hatta sadece uzaktan görenlerin bile sayısı birkaç kişiyi geçmediği

halde, Turnerlar sevilmemezlerdi. Sevilmemeleri için ne gibi bir neden vardı? Sadece “kendi içlerine kapanık yaşarlardı”, hepsi bu. Ne dansa giderlerdi, ne şenliklere, ne yerel kulübe, ne de spor tesislerine. Utanılacak bir şeyleri olmalıydı; herkes böyle düşünüyordu. Kendilerini böyle insanlardan uzak tutmak yakışık almıyordu, bu herkesin suratına şamar indirmek gibi bir şeydi; hem bu kadar gizli saklı neleri vardı? Gerçekten, ne vardı acaba? Ne biçim yaşam tarzıydı o? O kutu gibi ufacık ev; geçici mesken olarak katlanılabiliirdi, ama orada sürekli yaşanamazdı. Hem, (şükürler olsun, çok sayıda olmasa da) bazı yerlilerin de onlarınkine benzer evleri vardı; beyazların öyle bir yerde yaşadığını görmek yerlilerin üzerinde de olumsuz izlenim bırakırdı.

Sonra biri “yoksul beyazlar” tanımını kullandı. O zamanlar gelirler arasında büyük uçurumlar yoktu (tütün baronları devrinden önceydi bu), ama ırklar arasında kesin bir ayırım vardı. Hollanda asıllı ufak topluluk kendi âleminde yaşardı; İngiliz asıllı olanlar ise onları önemsemez, görmezden gelirdi. Ama Turnerların yoksul beyazlar olduğunu söyleyen kişi, bu iddiasında ısrar etti. Nasıl bir fark vardı? Yoksul beyaz nasıl bir şeydi? Bu insanın yaşam tarzıyla, yaşam standartlarıyla ilgili bir meseleydi. Turnerların yoksul beyaz olmaları için tek eksikleri bir sürü çocuk sahibi olmamalarıydı.

İleri sürülen iddialar cevapsız kaldığı halde, insanlar onları hâlâ yoksul beyazlar olarak kabul etmiyorlardı. Bunu kabul etmek kendilerini de küçük düşürmek olurdu. Ne de olsa, Turnerlar da İngilizdi. Böylece bölge halkı, Güney Afrika toplumunun birinci kuralı olan, ama Turnerların umursamadığı *esprit de corps*'a¹ uygun bi-

1. (Fr.) Birlik ruhu, topluluk ruhu.

çimde davrandılar onlara. Turnerlar ise *esprit de corps*'a uymaya gerek duymuyorlardı; zaten herkesin nefretini kazanmalarının asıl nedeni de buydu.

İnsan düşündükçe, olay daha da olağandışı bir hale geliyor. Olağandışı olan cinayetin kendisi değil; insanların olayla ilgili duygularıydı; Mary sanki iyi ve temiz değilmiş de öldürülmeyi hak etmiş gibi herkes ona öfkeleiyor ve Dick Turner'a acıyordu. Ama kimse soru sormuyordu.

Örneğin, o "Özel Muhabir" in kim olduğunu merak etmiş olmalıydı. Haberi yöre halkından biri vermiş olmalıydı, çünkü gazete haberi dilinde yazılmamıştı. Ama kim? Asistan Marston cinayetten hemen sonra bölgeyi terk etti. Polis Denham, haberi yazıp gazeteye göndermiş olabilirdi, ama bu da pek akla yakın değildi. Geriye, Turnerlar hakkında herkesten çok şey bilen ve cinayet günü de orada olan Charlie Slatter kalıyordu. Slatter, olayın soruşturmasını bizzat ele aldı, hatta Çavuş'tan bile hızlı davrandı denilebilir. Herkes de bu davranışı haklı ve yerinde buldu. Şapşal bir kadının, insanların aklından geçirdiği ama dile getirmediği nedenler yüzünden bir yerli tarafından öldürülmesi, beyaz çiftçilerin meselesi olmayacaktı da, başka kimi ilgilendirecekti? Tehlikede olan onların yaşamı, karıları, aileleri ve yaşam tarzlarıydı.

Ama Slatter'ın olayın takibini üstlenmesine, her şeyi kimseden fikir almadan halletmesine izin verilmesi, orali olmayanlara tuhaf gelir.

Çünkü hiçbir plan yapılamazdı; buna vakit yoktu. Örneğin, Dick Turner'ın çiftliğinde çalışan çocuklar Slatter'a gelip olayı haber verdiklerinde, Slatter neden oturup polis karakolundaki Çavuş'a bir not yazdı? Telefonu kullanmadı.

Taşrada yaşayan herkes manyetolu telefonun ne olduğunu bilir. Manyetonun kolunu gerekli sayıda çevir-

dikten sonra ahizeyi kaldırırsınız, sonra bölgedeki bütün telefon numaralarının düştüğünü belirten çıt, çıt, çıt sesleri ve soluk alma, fısıldama, bastırılmış öksürük gibi alçak sesler duyulmaya başlar.

Slatter'ın eviyle Turnerların evi arasında beş mil vardı. Çiftlikte çalışan işçiler cesedi bulunca, önce Slatter'a gidip haber verdiler. Acil bir durum olmasına karşın, Slatter telefon etmeyip bir mektup yazdı ve mektubu bisikletli bir yerli ulakla on iki mil ötedeki karakolda görevli Denham'a yolladı. Çavuş derhal yarım düzine yerli polisi araştırma yapmak üzere Turnerların çiftliğine gönderdi. Kendisi de arabaya atlayıp önce Slatter'ı görmeye gitti, çünkü mektubun üslubu merakını uyandırmıştı. O yüzden de cinayet yerine geç geldi. Yerli polisler katili bulmak için uzun uzadıya araştırma yapmak zorunda kalmadılar. Evi dolaşırken cesede şöyle bir göz attıktan sonra, evin bulunduğu ufak tepeden aşağı indiklerinde dağılmış bir karınca yuvasının başından doğrulan Moses'i karşılarında buldular. Moses onlara yaklaştı ve, "İşte buradayım," dedi (ya da o anlama gelen bir şeyler söyledi). Polisler onu kelepçeleyip, polis arabalarını beklemek üzere eve döndüler. Eve varınca, Dick Turner'ın yanında mızıldayan iki köpekle birlikte çalılıktan çıkıp geldiğini gördüler. Avuçları yaprak ve toprak dolu olan adam aklı başından gitmiş bir halde deli gibi kendi kendine konuşarak çalılıkta dolanıyordu. Polisler onu gözden kaybetmeden izleyerek kendi haline bıraktılar; çünkü Dick Turner deli de olsa bir beyazdı ve yerliler de polis bile olsalar beyaz tene el süremezlerdi.

İnsanlar, katilin neden teslim olduğunu sormaya başladılar. Gerçi uzun boylu kaçış şansı yoktu. Ama koşup gitmeye fırsatı vardı. Tepelere koşup bir süre saklanabilir ya da sınırı aşip Portekiz bölgesine geçebilirdi. Bunun üzerine Bölge Yerel Komiseri, bir günbatımı partisinde,

katilin teslim olmasının anlaşılabilir bir nedeni olduğunu söyledi. Ülkenin tarihi hakkında bilgisi olanlar ya da eski misyonerlerin ve kâşiflerin anılarını veya mektuplarını okumuş olanlar, Lobengula'nın¹ hükümrانlığındaki topluluğun kurallarına aşınaydı. Yasalar çok kesindi: Herkes ne yapabileceğini ve ne yapamayacağını bilirdi. Herhangi birisi, Kral'ın kadınlarından birine el sürmek gibi bağışlanamaz bir suç işlerse, karınca yuvasının üzerinde kazığa çakılmayı ya da onun kadar berbat bir başka cezaya çarptırılmayı kaderi olarak kabullenirdi. "Yanlış yaptım, suçumu biliyorum, o yüzden cezamı çekeyim," derdi. Cezayı kabullenmek gelenektir ve gerçekten de bu kabullenişin incelikli bir yanı vardı. Her ne kadar yerlilerin yaptığı bir şeyin "incelikli" olduğunu söylemek uygunsuz olsa da, dilleri, töreleri ve benzer özellikleri öğrenmek durumunda olan yerel komiserlerin böyle konuşması bağışlanabilirdi. (Gerçi devir değişiyor; o dönemden sonra yerlilerin ahlakının bozulduğunu vurgulamak koşuluyla, eski geleneklerin, göreneklerin övülmesine bazen izin veriliyor.)

Böylece olayın o yanından söz edilmez oldu; yine de ilginçti, çünkü Moses o gelenekten gelen bir Matabele olmayabilirdi. O, Mashonaland'daydı; gerçi yerliler bütün Afrika'yı dolaştıkları için Portekiz bölgesinden, Nyasaland'dan, Güney Afrika Birliği'nden de gelmiş olabilirdi. Büyük Kral Lobengula'nın devri de çok gerilerde kalmıştı. Ama yerel komiserler, geçmişe ait kavramlarla düşünmeye yatkındılar.

Charlie Slatter mektubu karakola gönderdikten sonra, hantal Amerikan arabasını bozuk çiftlik yollarında son hızla sürerek Turnerların evine gitti.

1. Lobengula (1836-1894) Güney Afrika'daki Ndebele (Matabele) halkının ikinci ve son kralı.

"Mutsuz çocukluklar,
romancılar yaratır," diyen
Doris Lessing, roman ve
öykülerinde, XX. yüzyılın
toplumsal ve politik kaosu
içindeki bireylerin yaşam
serüvenlerini anlatır.

Bugünkü adı Zimbabwe olan Rodezya'da, kendisi gibi beyazların gittiği bir okulda bağnazca önyargılarla yetişmiş olan Mary, kendisine ilgi gösteren ilk erkekle evlenir. Çiftçilik yapan kocası Dick Turner'la birlikte yoksul ve mutsuz bir yaşamın içinde bulur kendini. Kapana kısıldığını hisseden ve giderek ruh sağlığını yitiren Mary, içine düştüğü yalnızlıktan kurtulabilmek için, bir beyaz kadının işleyebileceği en büyük "günah"lardan birini işleyecektir...

2007 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Doris Lessing, tam 25 yıl yaşadığı Rodezya'nın toplumsal çelişkilerinden yola çıktığı *Türkü Söylüyor Otlar*'da, beyazların ırkçı egemenliğinin pençesindeki insanların ruhsal portrelerini çiziyor. Afrika'nın görkemli güzelliğini ustaca betimlerken, haksızlığa, ırkçılığa ve cinsel ikilyüzlülüğe karşı bayrak çiyor.

Kapak resmi: VINCENT VAN GOGH

ISBN 978-975-07-1789-5

9 789750 717895